

Rajoni in kvarti med NOB

Med vojno sta imeli OF in partija učinkovito organizacijo. Za vstajo v Ljubljani sta skrbeli okrožni odbor OF in okrožni komite KPS. Okrožna foruma sta dajala direktive rajonskim odborom OF in rajonskim komitejem partije. Rajonski odbori OF pa so dajali naloge kvartnim, ti pa terenskim, uličnim in hišnim odborom OF. Tako je segla organizacija OF do vsake hiše.

Sredi poletja 1941 je bil ustanovljen rajonski komite KPS Center, ki je do jeseni obsegal področje današnje občine Center, razen dela Prul, ki je spadal pod Vič, in Vodmata, ki je bil v okviru rajona Moste.

Meja rajona Center je tekla od Šentjakobskega mosta po Cojzovi, Aškerčevi in Tobačni ulici do železniške proge Ljubljana-Postojna, po progi do glavnega kolodvora in do križišča Masarykove in Šmartinske ceste. Od tu pa po Šmartinski, Njegoševi in Lipičevi ulici do Ljubljane, po desnem bregu Ljubljane do železniškega mosta čez Ljubljano na Grablovičevi in nato po železnici Ljubljana-Karlovac do mostu na koncu Streliške. Od tu je šla meja rajona Center na Grad, do Šanc, na Karlovško, po Zvonarski ulici do Ljubljane in po Grudnovem nabrežju do Šentjakobskega mosta.

Poudarim naj, da to niso upravne meje v današnjem smislu, temveč le področje delovanja rajonskega odbora OF in rajonskega komiteja partije.

Konec leta 1941 so se zaradi razmaha NOB in s tem povečanega števila frontnih in partijskih organizacij začeli ustanavljati v okviru rajona Center manjši rajoni. Reorganizacija rajona Center se je začela v pozni jeseni 1941. leta, ko začne samostojno delovati rajon Kolodvor. Na rajon Center je mejil z Gosposvetsko cesto, Ajdovščino ter Tavčarjevo in Moše Pijadejevo ulico.

Rajon Gradišče se je odcepil januarja 1942. leta. Obsegal je področje od Šentjakobskega mosta po levem bregu Ljubljane do Trga osvoboditve in po Erjavčevi, oziroma Veselovi ulici do proge Ljubljana-Postojna. V začetku leta 1942 je bil ustanovljen tudi rajon Šentpeter, ki je obsegal področje od Kolodvora, po Moše Pijadejevi in Trubarjevi cesti do Centralne lekarne na Prešernovem trgu. Od tu je šla meja po levem bregu Ljubljane do Lipičeve, Njegoševe in Šmartinske ceste in železnice.

Rajon Poljane je bil ustanovljen februarja 1942. leta in je obsegal področje rajona Center na desnem bregu Ljubljane, ostal pa je tudi zmanjšani rajon Center za področje med Dalmatinovo in Moše Pijadejevo ulico, Trgom osvoboditve, Erjavčevo ulico, železnico Ljubljana-Postoj-

na ter Gosposvetsko ulico in Ajdovščino.

Ta reorganizacija je potekala do marca 1942. Potem pa je sledil obraten proces, proces združevanja. Julija 1942 sta se združila rajona Kolodvor in Šentpeter. Istega meseca se je tudi Gradišče priključilo rajonu Center. Tako smo imeli v

RAJONI IN KVARTI V CENTRU

Ta prispevek je napisan na podlagi blagajniških poročil OF in del Vide Deželak in Toneta Ferenc in knjigi Zgodovina Ljubljane. Za določitev prostorskega razvoja rajonov in kvartov v Centru pa sem uporabljal predvsem pričevanja borcev. Ta prispevek je samo poizkus prostorske razporeditve rajonov in kvartov, kar mi bo pomagalo pri nadaljnji kadrovske rekonstrukciji. Zato prosim vse aktiviste OF, ki so kakorkoli delovali v Ljubljani, naj mi pomagajo s svojimi pričevanji. Če jih bo več, bo slika popolnejša.

avgustu 1942 tri rajone: Kolodvor-Šentpeter, Center-Gradišče in Poljane. Spomladi 1943 pa se je del rajona Kolodvor-Šentpeter priključil rajonu Poljane, del pa Centru, tako da je tekla meja po Miklošičevi cesti.

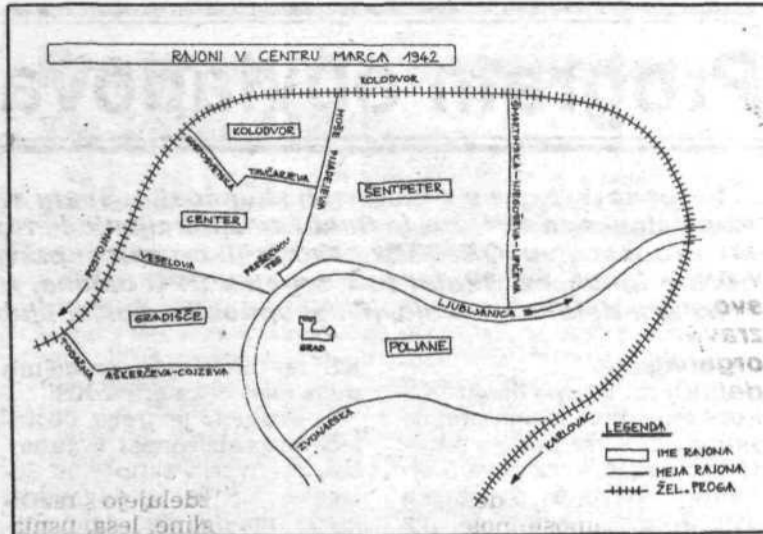
Rajona Center in Poljane sta delovala do jeseni 1944. Takrat je okupator z sodelavci zadajal narodnoosvobodilnemu gibanju v mestu hude udarce, zato je vodstvo OF in partije skušalo ohraniti dotdanjo dejavnost z novimi organizacijskimi oblikami in

povezavami. Da bi strnili zdesetkane vrste aktivistov OF, je vodstvo opravilo odbore OF po rajonih in kvartih in je člane OF zbralo v višje aktivne in aktivne OF, ne glede na njihova bivališča ali delovišča. Pri tem so se člani tudi samoiniciativno povezovali in delali.

Rajoni so bili razdeljeni na manjše organizacijske enote, na kvarte. Zmanjšani rajon Center je bil razdeljen na dva kvarta: Center 1 in Center 2. Kvart Center 1 je obsegal področje med Trgom osvoboditve, Tromostovjem, Moše Pijadejevo, Dalmatinovo in Titovo cesto. Ostalo področje je obsegal kvart Center 2.

Tudi rajon Gradišče je bil razdeljen na dva kvarta, Gradišče 1 in Gradišče 2. Meja med njima je bila Gorupova ulica. Rajon Poljane je bil razdeljen na tri kvarte. Kvart Šentjakob je segal od Zvonarske ulice do Krekovega trga. Od tu naprej je bil kvart Poljane, ki je obsegal obe strani Poljanske ceste in ulice med Poljansko in Ljubljano do Kodeljevega. Kvart Zrinjski pa je obsegal ulice med Poljansko in Streliško ulico. Rajon Šentpeter je bil razdeljen na štiri kvarte. Spodnji Šentpeter je segal od Zmajškega mosta po Resljevi in Komenskega ulici, Vidovdanski in Vrhovčevi do Njegoševe. Zgornji Šentpeter je obsegal področje med Resljevo cesto, Komenskega in Moše Pijadejevo cesto do centralne lekarne na Prešernovem trgu. Kvart Tabor je obsegal področje med Metelkovo, Vrhovčvo in Šmartinsko, Resljev pa med Komenskega, Moša Pijadejevo, Vidovdanko in Metelkovo. Tudi rajon Kolodvor je bil razdeljen na štiri kvarte: Sodišče, Gosposvetski kvart, Kolodvor in Miklošičev kvart, ki je obsegal področje med Moša Pijadejevo in Titovo cesto.

LOJZ TRŠAN

KS Stari Vodmat

Doslednost in odgovornost v prvi plan – Nedavno so se na redni letni konferenci zbrali člani ZB Stari Vodmat. Udeležba je bila polnoštevna. Z enominutnim molkom so počastili umrle tovariše. Nato je predsednik Franc Štok podal obširno poročilo. Organizacija KO ZB šteje 223 članov. Od teh je 33% starejših nad 70 let. V prvo vrsto uspešnega lastnega dela so stopali problemi članstva. Od reševanja stanovanjskih vprašanj, stalne in enkratne denarne pomoči, zdravljenja v zdraviliščih, sosedske pomoči do aktivnega dela članstva v družbenem dogajanju krajevne skupnosti. V bogati in burni razpravi so navzoči kritično ocenili sedanje stanje, se dotaknili stabilizacijskih ukrepov, govorili o problemih borcev, o kulturi, nenehnem dviganju cen ter o doslednem in odgovornem delu naših najvišjih organizacij in institucij. »Besed je bilo dovolj, sedaj je potrebno delati,« so dejali, »mi borci smo pripravljeno aktivno delati za uresničevanje sprejetih sklepov. Zahtevamo pa doslednost in odgovornost, nas in vseh brez razlik na naši družbeni lestevici.« Razpravljali so tudi o nepravilnostih v Domu borcev in vojaških invalidov ter zahtevali realizacijo vseh, pred leti sprejetih dogovorov s pokojnim generalom Pehačkom.

***

Živa beseda je najbolj učinkovita – Dobro pripravljeno material in živa beseda so pogoj za uspešno delo skupščine delegatov v KS. Tako so na zadnji seji menili delegati skupščine, ko so razpravljali o smernicah in elementih plana za obdobje 1986-1990. Podobnega mnenja so bili tudi člani ZK obeh osnovnih organizacij. Delegati na sprejeti smernice za sestavo plana KS niso imeli bistvenih pripomb. Ponovno pa so zahtevali širšo akcijo za odpravo osnovnih virov onesnaževanja okolja in splošnega varčevanja z energijo, kamor spada tudi priključitev stanovanjskih blokov na toplovodno omrežje. Govora je bilo tudi o socialni politiki. Življenjski standard določenega dela krajanov zelo hitro upada in posledice tega se odražajo na splošnem razpoloženju ljudi. To je izredno občutljivo področje, ki ga je treba ob sprejemanju plana upoštevati. Zahtevali so tudi več neposrednih stikov s krajanji, zaradi čim širšega vplivanja in sodelovanja pri vseh akcijah v KS. To pa zahteva več živnega dela z ljudmi in manj pisnih navodil, resolucij in pogloba.

Delegati so obravnavali tudi finančni načrt KS za leto 1985 ter sklenili, da se neoprabljena sredstva amortizacije 1981-1984 v interesu dobrega gospodarjenja s 1. marcem oročijo za dobo enega leta po obrestni stopnji 29,5% v Ljubljanski banki.

***

Ali se krajanji KS izogibajo funkcij? – Sredi priprav na evidentiranje kandidatov za volitve, ki bodo prihodnje leto. O teh in podobnih vprašanjih so zadnje čase razpravljale vse DPO, zlasti SZDL in obe organizaciji ZK. Vsi poudarjajo pomen kvalitetnega evidentiranja krajanov za bodoče nosilce samoupravnih in drugih funkcij. Poleg tega večini sedanjih delegatov poteče mandat in možnost ponovnega kandidiranja. Ali bomo imeli na volitvah odprte ali zaprte volilne liste, bo prepuščeno nam samim. Dosedaj je bilo evidentiranih 400 kandidatov, kar pomeni 12 odstotkov vseh krajanov. Nekateri se bojijo, da ne bo dovolj ljudi, ki bi bili pripravljeno prevzeti odgovorna delegatska mesta, toda na Starem Vodmatu je ta bojazen odveč. Res pa je, da je treba v delegatski sistem vključiti čimveč mladih in tako popraviti sedanja nesorazmerja.

***

Temeljite priprave – Odbor za proslavo 40-letnice osvoboditve se temeljito pripravlja na Vodmatske dneve, ki bodo od 20. do 25. maja. Na zadnji seji so pripravili program glavne proslave, ki bo 25. maja ob 17. uri pred šolo dr. Potrča. Slavnostni govor bo imel naš krajan general polkovnik Ivan Dolničar. Ob tej priložnosti bodo podelili priznanja OF in izvedli bogat kulturni program.

***

Prenovljeni bife – Brez večjega hrupa so prejšnji teden odprli prenovljeni bife Emone v Potrčevi ulici. Lokal je prijeten in sodobno opremljen. Upajmo, da bodo tudi cene ustrezale potrebam in žepom krajanov. Pobelili so tudi trgovski lokal in ga na novo založili z vsemi dobrinami.

LOJZE CEPUS

Natečaj

Občinska zveza prijateljev mladine in občinsko glasilo Dogovori razpisujeta

NATEČAJ

za najboljše osnovnošolsko glasilo v občini Ljubljana Center, tematsko posvečeno 40-letnici osvoboditve. Kot najboljše glasilo bomo ocenili tisto, v katerega bo vložena največ lastnega dela pionirjev in ki bo najbolj informativno. Glasila bo pregledala in ocenila komisija v sestavi: NIKO ISAJEVIČ, DRAGA TARMAN in MARTA LEŠNJAK. Vsa glasila bodo prejela priznanje za sodelovanje, najboljše glasilo pa še posebno nagrado Dogovorov. Šolska glasila pošljite v treh izvodih na naslov: Glasilo občinske konference SZDL Ljubljana Center DOGOVORI, 61000 LJUBLJANA, Kardeljeva 8.

KS Trg osvoboditve

Razprava o planskih dokumentih – Člani ožjega predsedstva KK SZDL so se dogovorili, da bo široka javna razprava o vseh planskih dokumentih za srednjeročno obdobje 1986-1990 potekala na dvodelnih zborih krajanov (po terenskih odborih) v torek 9. aprila in v četrtek 11. aprila. KS vabi vse krajanje in delovne ljudi, da se v čim večjem številu udeležijo te razprave.

***

Novo imenovani člani štaba CZ so zavihali rokave – V zadnjem času je opaziti precejšnjo dejavnost novih članov CZ, ki se ukvarjajo s kadrovske popolitvami, tako v splošnih kot v specialnih enotah CZ. Organiziran je bil razgovor o nerazporejenih vojaških obveznikih, vendar je bil kljub priporočeni vabilom odziv le 60-odstoten.

Prijetno vzdušje ob dnevu žena – Ob dnevu žena je več kot 30 žensk toplo pozdravil predsednik ZB NOV. V prisrčnem kulturnem programu so učenci Glasbene šole zaigrali na svoje instrumente, mladinci pa so recitirali pesmi ob spremljavi kitare. Pogostili so jih z nekaj dobrimi jedmi in skromnimi darili, ob dobri kapljici pa so se tovariški pogovori spreminjali v obujanje spominov.

***

DU mora pripraviti nadomestne volitve – Na skupščini DU Stara Ljubljana in Trg osvoboditve so 21. marca poročali o članstvu in delu društva, o štirih izletih in bogatem sporedu ob lanskem tednu upokojencev. V polni dvorani so upokojenci z zanimanjem poslušali poročilo o obisku Huma, o predavanju Marjana Rztresena o Himalaji, Milana Hodaliča o zdravstvenem varstvu in prehrani, o nastopu pevskega zbora Ivan Cankar ter o ogledu Verdijeve Traviate v ljubljanski operni hiši. Spregovorili so tudi o načrtih in delu, ki jih čaka v tem letu.

-8-

Pomladni pozdrav prebivalcem Ljubljane

Hortikulturno društvo Ljubljana Matica je naslovilo na Ljubljance pismo, s katerim jih opozarja na izreden pomen lepo urejenega okolja. Pismo se sklada s pomladansko akcijo čiščenja, ki bo, kot je znano, letos 20. aprila. V prvem delu pozivajo hortikulturni delavci vse, naj odstranijo navlako, ki se je nabrala okoli hiš, nasadih in zelenicah v zimskem času. Pa tudi potem, ko bomo mesto že počistili, moramo paziti, da ne bomo teptali zelenic, lomili vej in uničevali cvetja. Med drugim velja to tudi za otroke, ki kaj radi uporabljajo palice ali šibe, ki si jih preskrbijo iz grmovja ali dreveja v nasadih. Če bi vsak otrok vzel samo eno šibo, bi kmalu zmanjkalo grmov, je rečeno v pismu.

Posebej opozarjajo na varovanje zelenic, kjer naj občani prepuščijo posaditev raznih rastlin strokovnjakom. Na javnih zelenicah in pod svojimi okni naj ljudje ne sadijo ničesar, zakaj individualizacija v Ljubljani ni dovoljena. Še manj pa je dovoljeno trganje cvetja, lomljenje vej in hoja prek urejenih parkovnih površin. Grabljenje zelenic naj opravijo občani ob suhem vremenu, kajti sicer bi lahko poškodovali koreninice rastlin, ki so zaradi ostre zime še posebno občutljive. Prav tako naj se občani tudi ne lotijo obrezovanja, dokler grmovje ne zazeleni. S tem lahko kaj hitro poškodujejo tudi zdrave dele rastlin.